

Atf için / for cited: Mete, H., Erdem, A., Uzal, G., Kılıç, E. (2023). Meslek Yüksekokullarındaki Uzaktan Eğitimin Öğrenci ve Öğretim Elemanları Açısından Değerlendirilmesi. Journal of Vocational and Social Sciences of Turkey, Yıl: 5, Sayı: 13, Aralık 2023, s.44-60.

MESLEK YÜKSEKOKULLARINDAKİ UZAKTAN EĞİTİMİN ÖĞRENCİ VE ÖĞRETİM ELEMANLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hasan METE*

Aytekin ERDEM**

Gürcan UZAL***

Erdal KILIÇ****

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, meslek yüksekokullarındaki uzaktan eğitimin öğrenci ve öğretim elemanları bakış açısıyla değerlendirilmesidir. Araştırma, derleme türünde bir çalışma olup bu çalışmada meslek yüksekokullarındaki uzaktan eğitimin; öğrenciler yönünden avantaj ve dezavantajları, öğrenciler açısından zorlukları, öğretim elemanları yönünden avantaj ve dezavantajları, öğretim elemanları açısından zorlukları ve altyapı sorunları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Uzaktan eğitim sisteminin coğrafi konum ve bölgesel engellerden bağımsız olarak sürdürülmesinin, öğrencinin her ortamda bilgiye hızlı ve kolay erişebilmesine fırsat sağlama, yüz yüze eğitime göre ulaşım, konaklama, barınma ve beslenme masrafları bakımından daha ekonomik olma gibi avantajlar sağladığı belirlenmiştir. Öte yandan, bu eğitim sisteminde; eğitimde verimsizlik, sistem erişiminde zorluk, disiplinsizlik, eğitim videolarının donması ve iletişimde eksiklik gibi öğrenci dezavantajları tespit edilmiştir. Öğretim elemanları açısından avantajlar; mekandan bağımsız olarak ders yürütebilme, öğretimin kalıcı olması, dezavantajlar ise; çevrimiçi gerçekleştirilen sınavların güvenilir olmaması, öğrencilerin canlı derslere katılımının düşük olması şeklinde belirlenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında meslek yüksekokulları yöneticilerine, öğrencilerine ve öğretim elemanlarına uzaktan eğitim ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Meslek Yüksekokulu, Uzaktan Eğitim, Öğrenci, Öğretim Elemanı

JEL Sınıflandırma Kodları: I20, I21, I23.

EVALUATION OF DISTANCE EDUCATION IN VOCATIONAL SCHOOLS FROM THE PERSPECTIVE OF STUDENTS AND FACULTY STAFF

ABSTRACT

The aim of this study is to evaluate distance education in vocational schools from the perspective of students and faculty members. The research is a compilation type study and in this study, distance education in vocational

* ORCID: 0000-0002-8701-379X, Dr.Öğr.Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Gıda İşleme Bölümü, hmete@nku.edu.tr

** ORCID: 0000-0002-1760-4789, Doç.Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Elektronik ve Otomasyon Bölümü, aerdem@nku.edu.tr

*** ORCID: 0000-0002-2029-8612, Doç.Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Elektronik ve Otomasyon Bölümü, guzal@nku.edu.tr

**** ORCID: 0000-0001-8212-5533, Dr.Öğr.Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Motorlu Araçlar ve Teknolojileri Bölümü, ekilic@nku.edu.tr

schools; It has been tried to reveal the advantages and disadvantages for students, difficulties for students, advantages and disadvantages for faculty members, difficulties for faculty members and infrastructure problems. It has been determined that maintaining the distance education system, regardless of geographical location and regional obstacles, provides advantages such as providing the student with the opportunity to access information quickly and easily in any environment, and being more economical in terms of transportation, accommodation, accommodation and nutrition costs compared to face-to-face education. On the other hand, in this education system; Student disadvantages such as inefficiency in education, difficulty in system access, indiscipline, freezing of educational videos and lack of communication have been identified. Advantages for faculty members; being able to conduct lessons independently of the place, the permanence of the education; disadvantages are; It has been determined that online exams are not reliable and students' participation in live classes is low. In the light of the findings, suggestions were made to the administrators, students and faculty members of vocational schools about distance education.

Keywords: Vocational School, Distance Education, Student, Instructor

JEL Classification Codes: I20, I21, I23

GİRİŞ

Günümüzde mal ve hizmet üretimini gerçekleştirmesi beklenen tekniker ve meslek elamanını yetiştirecek olan meslek yüksekokullarının önemi gittikçe artmaktadır. Meslek yüksekokullarında eğitim öğretim genelde yüz yüze sürdürülmektedir. Ancak bazı üniversitelerde yıllardır Türk Dili, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Yabancı Dil vb. bazı dersler uzaktan eğitim yöntemiyle yürütülmektedir. Ayrıca bazı üniversitelerin ön lisans ve lisans programlarında tüm dersler web tabanlı uzaktan eğitim yöntemiyle sürdürülmektedir. Öte yandan Mart 2020 tarihinde küresel salgın olarak başlayan Covid-19 sürecinde üniversiteler uzaktan eğitim altyapılarını hızlı bir şekilde iyileştirerek, acil olarak uzaktan eğitim uygulamasına geçilmiştir. Daha sonra, 6 Şubat 2023 tarihinde, ülkemizde 11 ili kapsayan büyük bir deprem olayı yaşanınca, üniversitelerde 2022-2023 eğitim öğretim yılının bahar döneminde yeniden uzaktan eğitim uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu dönemin sonuna gelindiğinde, yükseköğretim birimlerinde uygulanan uzaktan eğitim konusunda gerek yönetim, gerek öğretim elemanları ve gerekse de öğrencilerin deneyim kazanmaları söz konusu olmuştur. Önümüzdeki yıllarda uzaktan eğitimin acil durumlarda yeniden yaygın olarak kullanılabileceği varsayıldığında, çalışmanın önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışma derleme türünde bir araştırma olup, meslek yüksekokullarındaki uzaktan eğitimin öğrenci ve öğretim elemanları açısından değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Yükseköğretimde uzaktan eğitimin değerlendirilmesine ilişkin birçok çalışmanın literatürde yer aldığı anlaşılmaktadır (Al ve Madran, 2004; Dikmen ve Bahçeci, 2020; Çallı vd., 2002; Özbay, 2015; Yağan 2021; Yıldız vd., 2021). Ancak meslek yüksekokullarındaki uzaktan eğitimin öğrenci ve öğretim elemanları açısından birlikte değerlendirildiği ve tüm uzaktan eğitim modellerini inceleyen araştırmaların kısıtlı olduğu söylenebilir (Ak vd., 2018; Aydın ve Tarhan 2018; Ballı ve Herdem 2022). Bu nedenle bu çalışmanın alana önemli katkıda bulunacağı varsayılmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın problemi aşağıda verilmiştir.

“Meslek yüksekokullarında uygulanan uzaktan eğitim sistemi, öğrenciler ve öğretim elemanları tarafından nasıl değerlendirilmektedir?” sorusu çalışmamızın problemi oluşturmaktadır. Alt problemler ise;

1. Meslek yüksekokullarında uzaktan eğitimin öğrenciler yönünden avantaj ve dezavantajları nelerdir?
2. Meslek yüksekokullarında uzaktan eğitimin öğrenciler açısından zorlukları nelerdir?
3. Meslek yüksekokullarında uzaktan eğitimin öğretim elemanları yönünden avantaj ve dezavantajları nelerdir?
4. Meslek yüksekokullarında uzaktan eğitimin öğretim elemanları açısından zorlukları nelerdir?
5. Meslek yüksekokullarında uzaktan eğitimde altyapı sorunları nelerdir?

1.UZAKTAN EĞİTİM NEDİR? NASIL İŞLER?

Dünyada ilk kez 1728 yılında Boston Gazetesi'nde "Steno Dersleri" ile başlayan uzaktan eğitim, günümüzde gelişen bilişim teknolojisinin katkısı ile ilerlemesini sürdürmektedir (Wikipedia, 2023). Bu tarihten 112 yıl sonra İngiltere'de Isaac Pitman tarafından mektupla steno eğitimi vermeye başlanmıştır (Mshvidobadze ve Gogoladze, 2012). Daha sonra 1883 yılında ABD'nin New York kentinde Mektupla Öğretim Üniversitesi kurulmuştur. Bunu izleyen yıllarda çeşitli ülkelerde açık öğretim üniversitelerinde eğitim vermeye başlanmıştır. Türkiye'de uzaktan eğitim ise; okur-yazar olmayan kişilere okuma yazma öğretilmesi amacıyla ilk kez 1927 yılında fikir olarak ortaya konulmuştur. 1956 yılından itibaren uzaktan eğitim uygulamaları konusunda temeller atılmış ve 1960 yılında İstatistik ve Yayın Müdürlüğü bünyesinde "Mektupla Öğretim Merkezi" adı ile bir kurul oluşturulmuştur. 1962 yılında çeşitli nedenlerle eğitimlerini aksatan çocuklara, yetişkinlere, mesleki bilgi ve becerilerini arttırmak isteyenlere mektupla öğretim yöntemi ile eğitim vermeye başlanmıştır. 1968 yılında TRT'nin kurulması ile birlikte, televizyon yoluyla eğitici programların yayınlanmasına geçilmiştir. 1981 yılında Anadolu Üniversitesi bünyesinde üniversite düzeyinde ilk Açık Öğretim Fakültesi faaliyete geçmiştir. 1990 yılından sonra da diğer üniversiteler uzaktan eğitim uygulamalarını gerçekleştirmeye başlamışlardır (Aktaran Özbay, 2015:378,379).

Uzaktan eğitim sistemi ile eğitimi yaygınlaştırmak amacını taşıyan Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR), Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak 1975 yılında kurulmuş olup, 1974-1975 eğitim öğretim yılında uzaktan eğitime başlayan Deneme Yüksek Öğretmen Okulu ise aynı yıl YAYKUR'a devredilmiştir. YAYKUR mektupla öğretim, açık yükseköğretim, dışardan bitirme ve örgün yükseköğretim programlarını bünyesinde toplayıp çeşitli branşlarda ortaöğretim öğretmenliği, ilkökul öğretmenliği, teknik ve sosyal bilimler ile yabancı diller alanlarında uzaktan yükseköğretim hizmeti vermiştir. YAYKUR'un bu eğitimlerinde ve danışmanlık hizmetleri uygulamalarında basılı materyaller, televizyon, radyo ve ses bantları öğretim malzemeleri olarak kullanılmıştır. YAYKUR'un Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olmasının bağımsız ve açık bir üniversite olmasını engelleyeceği düşünüldüğü için, 1979 yılında çalışmalarına son verilmiştir. Ancak 2547 sayılı yasa gereğince, YAYKUR'un uzaktan yükseköğretim görevi üniversitelere devredilmiştir. Sakarya Üniversitesi bünyesinde Sakarya Meslek Yüksekokulu Uzaktan Öğretim Projesi hayata geçirilmiştir (Çallı vd., 2002:4,5,7). Sakarya Üniversitesi uzaktan eğitim öğrencileri için 500'er kişilik sanal sınıflar oluşturulmuş olup, öğretim elemanlarına e-posta, forum veya sohbet ortamlarıyla soru sorulabilmekte, onlardan özel yardım alınabilmektedir. Öğrencilere ödevler verilerek derslere devamlılıkları sağlanmakta, öğrencilerin başarıları artırılabilir. Yüz yüze eğitimde soru sormaya çekinen öğrencilerin sanal ortamda rahatça soru sorarak derse katılımları sağlanabilmektedir. Ayrıca uzaktan eğitim öğrencileri üç haftalık yoğunlaştırılmış kampüs stajına alınarak, öğretim programındaki uygulama ve laboratuvar etkinlikleri öğretim elemanlarının kontrol ve denetiminde yapılmakta ve öğrenilen bilgiler pekiştirilmektedir. Yanı sıra öğrenciler üçüncü yarıyıl sonrasında 30 iş günü endüstri stajı yaparak pratik bilgi ve becerilerini geliştirmektedirler. Sakarya Üniversitesi uzaktan eğitim ön lisans programlarından mezun olan başarılı öğrenciler, çeşitli üniversitelerin ve açık öğretim fakültesinin ilgili lisans programlarına dikey geçiş yapabilirler. Ara sınavlar internet üzerinden, dönem sonu sınavları ise üniversite kampüsünde yüz yüze yapılır (Akça, 2006:39-40).

Uzaktan eğitim; farklı mekânlardaki öğrenci, öğretici ve öğretim materyallerinin bilişim teknolojileri yardımıyla oluşturulup sunulduğu bir eğitim modelidir. İnternete dayalı uzaktan eğitim ise; internet altyapısından yararlanan birçok eğitim modelini içeren genel bir yaklaşım olarak kullanıma sunulmaktadır. İnternet ortamını kullanan tele konferans görüşmeleri, elektronik postalar, elektronik kitap ve süreli yayınlar internete dayalı uzaktan eğitimin birer parçalarıdır. Bu yaklaşımlar arasında günümüzde en çok kullanılan modelin de Web Tabanlı Uzaktan Eğitim (WTUE) olduğu belirtilmektedir (Al ve Madran, 2004:262-263).

Uzaktan eğitim, öğrencinin sınıf dışı ortamlarda bilgiye ulaşabilmesini sağlamakta, mekân ve zaman faktörlerinden bağımsız olarak öğrenme fırsatı oluşturmaktadır ve mekânlar arası yer değiştirme sırasında bile bilgiye ulaşabilme imkânı vermektedir. Uzaktan eğitim uygulama modelleri olarak; *Senkron (eş zamanlı) Uzaktan Eğitim Ortamları*, *Asenkron (eş zamansız) Uzaktan Eğitim Ortamları* ve *Karma (harmanlanmış, hibrit) Eğitim Modelleri* kullanılmaktadır. **Senkron Uzaktan Eğitim Ortamları**; öğrenci ile öğretim elemanının eş zamanlı olarak aynı gerçek ortamda veya sanal ortamda etkileşimde bulunarak gerçekleştirdiği eğitim modelidir. **Asenkron Uzaktan Eğitim Ortamları**; öğrencinin eğitimciden bağımsız olarak kendisinin belirleyeceği bir zamanda başlayıp bitirebildiği eğitim şeklidir. **Karma Eğitim Modelleri** ise; senkron ve asenkron uzaktan öğrenme modelleri ile örgün öğretim modelinin birlikte kullanıldığı eğitim biçimidir (Erfidan, 2019:1,8-10).

Uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme *geleneksel yöntemler* ve *alternatif yöntemler* şeklinde iki ana gruba ayrılmaktadır. Sözlü, yazılı ve çoktan seçmeli testler ile yapılan sınavlar geleneksel yöntemlere dahildir. Bu teknikler dışındaki değerlendirmeler ise alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri olarak ortaya çıkmaktadır. Otantik değerlendirme, portfolyo değerlendirme, performans değerlendirme, açık kitap, değerlendirme listeleri (Rubrik) ve akran değerlendirme teknikleri alternatif ölçme ve değerlendirme yöntemleri olarak belirtilmektedir. **Otantik değerlendirme**; gündelik yaşamda karşılaşılan sorun ve problemleri öğrencilerin çözebilme yeterliklerini belirleyen bir değerlendirme yöntemidir. **Portfolyo değerlendirme**; öğrencilerin öğrenme ürünlerini toplu olarak değerlendirme şeklidir. Öğrencinin öğrenme konuları ile ilgili etkinliklerdeki çaba ve başarısını değerlendirmeyi hedefler. **Performans değerlendirme**; öğrencilere gerçek hayatta karşılaştıkları problemler verilmekte ve onlardan bu problemleri çözebilmek için zorunlu olan bilgi ve becerilerini kullanmaları beklenmektedir. **Açık kitap yöntemi** ile gerçekleştirilen sınavlarda öğrencilerin üst düzey düşünme becerileri ile bilgilerini organize ederek soruları çözmeleri istenmektedir. **Değerlendirme listeleri** yönteminde öğrenenlerin içinde yer aldıkları grup içerisinde kendisiyle birlikte arkadaşlarının da performanslarını değerlendirmelerine fırsat sağlamaktadır. **Akran değerlendirme yöntemi**; öğrencilerin hazırladığı proje, ödev ve araştırma benzeri çalışmaların kendi arkadaşlarıncaya değerlendirilmesidir. (Aldağ ve Gürpınar, 2007; Archibald, 1991; Aktaran: Erfidan, 2019:11-13; Mueller, 2005; Palloff ve Pratt, 2003; Paulson vd., 1991; Rakes, 2008).

Uzaktan eğitim sisteminde aynı anda tüm öğrencilere duyuru yapılarak ödev verilmesi ve ödevlerin geri dönüşünün sağlanması eğitimciye kolaylık sağlamaktadır. Bu amaçla gerçekleştirilen “Duyuru ve Ödev Takip Amaçlı Bir İnternet Sitesinin Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmada örnekleme, Kırklareli Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Programcılığı Programının 1. ve 2. Sınıfında okuyan ve Görsel Programlama-I dersini alan öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin % 83,9’unun sitenin amacına uygun tasarlandığını düşündüğü, siteden memnuniyet düzeyinin orta-iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin % 51,7’si ödev yüklemek için bu siteyi kullanmak istediğini, % 67,8’i ise ödevlerini diğer uygulamalarla yüklemek istediklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin % 76,3’ü de bu internet sitesini gerekli görmüşlerdir (Büyükgoze vd., 2017:11). Öğrencilerin internete dayalı uzaktan eğitimlerini verimli bir şekilde sürdürebilmeleri için buldukları ortamda internete erişim imkânları da önem kazanmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TUİK) yaptığı hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırmasına göre; 2022 yılında Türkiye’de hanelerin %94,1’inin ev ortamından internete erişim imkânına sahip olduğu belirlenmiştir. Bu oranın 2021 yılında % 92 olduğu dikkate alındığında evden internete bağlanma oranının artarak devam ettiği görülmektedir (TUİK, 2022). Bu verilerin, ülkemizde internet üzerinden uzaktan eğitime katılma imkânlarının ne kadar iyi bir duruma geldiğini göstermesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Genel olarak araştırma sonuçları incelendiğinde, ülkemizin değişik bölgelerinden gelen öğrenciler arasında teknolojinin varlığı açısından sayısal büyük bir sayısal farklılık olmadığı görülmektedir. Teknolojik fırsat eşitliği, öğrencilerin çoğunluğunun uzaktan eğitim sistemine hızla uyum sağlamasına ve teknolojiyi uzaktan öğrenmede etkili bir şekilde kullanmasına imkân vermektedir. Sürekli ilerleyen bilgi teknolojileri uzaktan eğitim sisteminin geliştirilmesine de katkıda bulunmaktadır. Uzaktan eğitim

sistemi yüz yüze eğitim sisteminin destekçisi/tamamlayıcısı olarak ya da kendi başına bir yöntem olarak kullanılabilir (Aydın ve Tarhan, 2018:360-361). Mart 2020 tarihine kadar birçok üniversitede yüz yüze eğitimin yanında bazı dersler uzaktan eğitim yöntemiyle yürütülmekte iken, sözü geçen tarihte Covid-19 salgınının başlaması nedeniyle, zorunlu olarak tamamen uzaktan eğitime geçilmek zorunda kalmıştır.

Salgın döneminde tüm okullar ve üniversiteler uzaktan eğitime yönelmişlerdir. Bu süreçten öğretmenler, öğretim elemanları, öğrenciler ve veliler olumlu ve olumsuz yönde etkilenmişlerdir. Bu durumda tüm paydaşların dijital teknolojiler konusundaki bilgi ve becerileri ile ilgili hazır bulunuşlukları öne çıkmıştır. Teknolojiyi yönetim ve eğitim alanlarına uygulama eğiliminde olan eğitim kurumları bu sürece kolayca uyum sağlamışlar, teknolojiye uzak duran eğitim kurumları ise bu süreçte büyük ölçüde zorluk yaşamışlardır. Gerek ülkemizde gerekse yurt dışında yükseköğretim kademesinde salgın sürecinin başlangıcından itibaren uzaktan eğitim ortamları oluşturulmuştur. Bu ortamların sunduğu olanaklardan eşzamanlı olarak daha fazla öğrenciye ve daha fazla veriye erişim, zaman ve coğrafi sınırlamalar olmaksızın esneklik, her öğrencinin kendi hızında öğrenmesi, tekrarlı olarak ders materyallerinin kullanımı gibi fırsatlardan en üst düzeyde yarar sağlamak için çaba gösterilmiştir (Abdelmola vd., 2021:8; Yıldız vd., 2021:145). Dikmen ve Bahçeci'nin (2020:93) salgın sürecinde yükseköğretim kurumlarında yaşanan eğitim öğretim etkinliklerini, durum çalışması yöntemiyle araştırdıkları çalışmalarında, Türkiye'deki üniversitelerin birçoğunun uzaktan eğitim ve teknoloji altyapısının yeterli olduğu belirtilmiştir.

Palloff ve Pratt'e (2003) göre uzaktan eğitim gören öğrencilerin; açıklık, esneklik, yansıma (geri bildirim için açık), yükümlülük, işbirlikli çalışma ve iletişim duyarlılığı özelliklerine sahip olması gerektiği belirtilmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin uzaktan eğitimin fırsatlarından yararlanabilmeleri için öğrenmeye istekli olmaları gerekmektedir. Ayrıca öğrencilerin içinde yer aldıkları ortamdaki etkileşimin önemini bilmeleri ve öğretim elemanı tarafından oluşturulan soru ve tartışmaların cevaplarını gönderme sorumluluğunu yüklenmeleri gerektiği düşünülmektedir. Bunların dışında öğrencilerin birbirlerine karşı nezaketli davranışlarda bulunmaları ve kopya yayınlar kullanmamaları konusunda eğitilmeleri gerekmektedir. Uzaktan eğitimde öğretim elemanlarının da öğrencileri etkin kılma, öğrenci merkezli eğitime doğru kendilerini geliştirme konusunda değişik sorumlulukları bulunmaktadır (Johannesen ve Eide, 2000:8). Gilbert'e (2001:13) göre, uzaktan eğitimde öğretmenlerin nitelikli eğitim verebilmeleri için; özel kurslar tasarlama, gerçekleştirilecek etkinlikler konusunda öğrencileri önceden bilgilendirerek etkinlik planlama ve teknolojik yöntemler ile ilgili alanlarda öğrencilere rehberlik etmelidir. Ayrıca öğretmenlerin uzaktan eğitimde yeni yöntem ve teknikler, etkileşim ve yaşam boyu öğrenimde eğitim için deneyimli olmaları ve yeni amaçları belirleyebilmeleri gerektiği düşünülmektedir (Akça 2006:21-22).

Uzaktan öğretim döneminde öğrenci ve öğretim elemanlarının yeni öğretim yöntemlerini kullanma eğilimleri etkin eğitim için önem taşımaktadır. Mesleki deneyimi ve becerisi yüksek olsa bile öğretim elemanının daha önce hiç kullanmadığı bir yöntem ile öğretim yapması çok kolay değildir. Bu nedenle uzaktan eğitim sürecine başlamadan önce hazırlık yapmaları ve bu süreci yönetmek için çok istekli olmaları gerekmektedir. Ayrıca kullanılan uzaktan eğitim sisteminin yeni öğretim ortamına uygun materyal geliştirmeye fırsat tanıması beklenmektedir. Bunun yanında öğretim elemanını teknik olarak destekleyecek bir ekibin varlığı, uzaktan eğitim sisteminin verimliliği yönünden oldukça önem kazanmaktadır (Koloğlu vd., 2016:62).

Yüz yüze eğitimde öğretmenler genelde düz anlatım ve soru-cevap yöntemlerini kullanarak derslerini çoğunlukla öğretmen merkezli olarak yürütmektedirler (Önen vd., 2008:45). Uzaktan eğitimde ise derslerin öğrenci merkezli olarak işlenmesi mümkün olabilmektedir. Bu yöntemde ödev ve proje benzeri etkinliklerle öğrencilerin ders konusuna daha fazla yaklaşmaları sağlanabilmektedir. Ancak ekonomik durumu yetersiz ya da kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin tablet, bilgisayar, akıllı telefon gibi gerekli donanıma erişememe problemi fırsat eşitsizliği oluşturmaktadır (Erkoca, 2021:152). Covid-19 salgın

sürecinde yapılan bir araştırmada, bilişim teknolojisi alanında eğitim alan öğrencilerin % 36,5'unun ve öğretmenlerin % 61,1'inin uzaktan eğitim yönteminden memnun olduğu ortaya çıkmıştır. Uzaktan eğitimde öğrencilerin üzerinde Covid-19 salgını ciddiyetinin, öğretmenlerin üzerinde ise öğrenci-öğretici iletişimini zorlaştıran mesafe duygusunun etkili olduğu ifade edilmiştir (Liv vd., 2021:1). Bir başka araştırmada, öğrencilerin % 58,6'sının ve öğretim kadrosunun % 42,6'sının uzaktan eğitime karşı olumlu bir tutum içinde oldukları belirlenmiştir (Bychkova, 2020:1).

Göldağ'ın (2021:1224) araştırmasında elde ettiği sonuçlara göre; öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik olumlu ya da olumsuz bir tutum içerisinde olmadıkları, hatta kendilerine uygulanan ölçeğin ortalaması dikkate alındığında kararsız oldukları görülmektedir. Gerçekleştirilen çeşitli çalışmalarda farklı sonuçların elde edildiği görülmüştür. Ural'ın (2007) çalışmasında uzaktan eğitime yönelik olarak öğrencilerin olumsuz bir tutum içerisinde buldukları, Bağcı'nın (2009) araştırmasında öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik olumsuz bir tutum içerisinde olmayıp pozitif yönde küçük bir eğilimin olduğu, Işık, Karakış ve Güler (2010) ile Sevindik'in (2011) çalışmalarında uzaktan eğitime yönelik olarak tutumlarının pozitif olduğu, Mahmoud'un (2016) araştırmasında öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik olarak yüksek düzeyde olumlu tutum içerisinde oldukları belirlenmiştir. Yenilmez, Balbağ ve Turgut'un (2017) araştırmalarında ise uzaktan eğitime yönelik öğrenci tutumlarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Göldağ, 2021:1224).

2.MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA UZAKTAN EĞİTİM

Meslek yüksekokulları sanayi, ticaret, turizm ve hizmet sektörlerinin ihtiyacı olan nitelikli işgücünü yetiştiren eğitim-öğretim kurumlarıdır (Alkan vd., 2014). Türkiye'de 2022-2023 eğitim-öğretim yılında devlet üniversiteleri meslek yüksekokulları, vakıf üniversiteleri meslek yüksekokulları ve vakıf meslek yüksekokulları dahil olmak üzere ön lisans düzeyinde; örgün öğretim, ikinci öğretim, uzaktan öğretim ve açık öğretim modellerinde toplam 2.647.054 öğrenci öğrenim görmektedir. Uzaktan öğretim modeli ile eğitim gören ön lisans öğrenci sayısı 34.235 iken, açık öğretim şeklinde öğrenim görenlerin sayısı ise 1.560.050'dir. Ön lisans düzeyinde uzaktan öğretim yöntemi ile öğrenim gören öğrencilerin ön lisans düzeyindeki öğrencilere oranı % 1,29'dur (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2023). Ön lisans programlarını uzaktan eğitim modeli ile yürüten öğrencilere ilave olarak yükseköğretimde Türk Dili, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Yabancı Dil, Matematik gibi dersler uzaktan eğitim şeklinde yürütülmektedir. Salgın ve deprem afeti dönemlerinde örgün öğretim ve ikinci öğretim modellerinde öğrenim gören öğrencilerin dersleri de uzaktan öğretim şeklinde yürütülmüştür. Bundan sonra da salgın ve afet gibi dönemlerde uzaktan eğitimin yapılabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle uzaktan eğitim süreçlerinde karşılaşılan zorlukların, avantaj ve dezavantajlarının bilinmesi önem kazanmaktadır.

2016-2017 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar Yarıyılı'nda, Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencilerin okullarından memnuniyet düzeylerinin ortaya konulması amacıyla 656 öğrenciye anket uygulanmıştır. Bu öğrenciler arasında uzaktan eğitimde öğrenim gören öğrenci sayısı 67 olarak ortaya çıkmıştır. 67 öğrencinin % 76,12'si uzaktan eğitimin sürmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilere canlı dersleri sunum şekline memnuniyet düzeyleri sorulduğunda % 61,19'u memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Ancak öğretim elemanlarından gelen bilgilere göre, uzaktan eğitimde canlı derslere katılım oranının % 10 civarında olduğu tespit edilmiştir (Ak, Oral, ve Topuz, 2018:79). Öğrencilerin uzaktan eğitimden memnun olmalarının nedeni; canlı dersi senkron olarak izleyemeseler bile uygun oldukları zamanda asenkron olarak izleyebilmeleridir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler bir işyerinde de çalışabilirler. Ayrıca uzaktan eğitimde sınavlar çevrimiçi yapıldığında, başarılarının yüksek olacağını düşündükleri için öğrencilerin uzaktan eğitimden memnun oldukları yorumu yapılabilir.

2.1.Uzaktan Eğitimin Öğrenciler Yönünden Avantaj ve Dezavantajları

Uzaktan eğitim sisteminde geleneksel (yüz yüze) eğitim-öğretim yönteminden farklı olarak öğrencilerin kampüslerde bulunma zorunluluğunun olmadığı, derslerin internet ortamında sanal sınıf uygulamaları ile canlı ve etkileşimli olarak yürütülebildiği ve bu sistemin öğrenci merkezli olduğu görülmektedir. Bu eğitim sisteminde coğrafi ve bölgesel engeller aşılabilmekte, yüz yüze eğitimden yararlanamayan öğrenciler için de fırsat eşitliği oluşturulmaktadır. Aynı zamanda uzaktan eğitim sistemi çalışanların öğrenimlerini sürdürebilmeleri yönünde büyük kolaylık sağlamaktadır. Bu eğitim sistemi, bulunulan her ortamda bilgiye hızlı ve kolay ulaşabilme olanağı sunarken, yüz yüze eğitimde yapılması gereken ulaşım, konaklama, barınma ve beslenme gibi ilave masrafları ortadan kaldırmaktadır (Ak vd., 2018:79).

Hakkari'nin (2018:1146) çalışmasında, Mustafa Kemal Üniversitesi'nde "5i" (Türk dili, Yabancı Dil, Atatürk İlkeleri ve İnkılap tarihi) derslerinde sürdürülen uzaktan eğitim hakkında 24 öğrencinin görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin uzaktan eğitimi değerlendirmelerinde; olumlu yönü olmadığını (f=9) belirten öğrencilerin yanında; not ve doküman erişimi (f=4), dersleri tekrar izleme (f=4), okula gitmeme (f=4), istenilen yer ve zamanda erişim imkânı (f=2), sanal sınıfa katılımda sorularına cevap alabilmek (f=1), erişim kolaylığı (f=1) ve rahatlık (f=1) kodları bakımından olumlu yönlerini belirten öğrenciler de olmuştur. Aynı çalışmada öğrenciler uzaktan eğitimin olumsuz yönleri olarak; verimsizlik (f=13), sistem erişiminde zorluk (f=10), internet erişiminde zorluk (f=5), disiplinsizlik (f=5), videoların donması (f=5) ve iletişim eksikliği (f=4) kodlarında görüşlerini açıklamışlardır. "Öğrenci ve Öğretim Elemanının Uzaktan Eğitime Bakış Açısı" başlıklı araştırmada, öğrencilerin "Uzaktan eğitimin iş yaşantımı olumsuz etkileyeceğini düşünüyorum." maddesine % 59,5 oranında katılmadıkları belirlenmiştir. Bu görüş ile işyerinde çalışan öğrencilerin uzaktan eğitime olumlu baktıkları düşünülmektedir (Yiğit vd., 2010:30).

Nitelikli olarak yürütülen uzaktan eğitim etkinliği hem çalışıp hem öğrenimine devam etmek isteyen öğrencilere imkân sağlayan bir öğretim sistemidir (Bates, 2015:350). Uzaktan eğitim kendi mesleklerinin dışında farklı meslek alanlarında kendilerini geliştirmek isteyenler için de bir fırsat ve eğitim eşitliği imkânı sunmaktadır (Gökbulut, 2020). Mobil cihazlar ile uzaktan eğitim mümkün olabildiği için zaman ve mekândan bağımsız, hayat boyu süren bir öğrenme gerçekleşebilmektedir (Bulun vd., 2004). Mobil öğrenme, öğrencilere işbirlikli ve aktif öğrenme konusunda katkı sağlayacağı için, yeni bir uzaktan eğitim modeli olma yolunda hızla ilerlemektedir (Zawacki-Richter vd., 2007). Öğrencilerin ön bilgi düzeylerinde farklılıklar (Gülbahar, 2019) olması nedeniyle, yeni öğrenme yöntemlerinin öğrencilere bireysel öğrenme olanağı sağlayacağı düşünülmektedir. Öte yandan mobil cihaz ekranlarının küçüklüğünden dolayı kolay bir şekilde mesaj yazılamaması, cihazların işletim sistemleriyle ilgili problemler, eğitim içeriklerinin mobil cihazlarla uyumsuzluğu gibi problemler yaşanabilir (Gökbulut, 2020). Günümüzde uzaktan eğitimin zamandan tasarruf sağlaması, düşük maliyetli olması, farklı yaş gruplarından öğrencilere hizmet vermesi, fırsat eşitliği sunması, bilginin daha kolayca üretilip yaygınlaştırılması, bilgiye kolay ve hızlı erişim sağlaması gibi avantajları bulunmaktadır (Balaban, 2012). Uzaktan eğitim sistemi öğretim elemanları ile fiziki derslikler bakımından tasarrufa yol açması nedeniyle yeni programların kolayca açılmasına izin verebilmektedir. Bu çerçevede üniversiteler tek başına uzaktan öğretim programları açabildikleri gibi, aynı zamanda birçok bölümdeki ortak temel derslerin havuz sistemi içerisinde yer alması nedeniyle, uzaktan eğitim yoluyla öğrencilere eğitim vermeye yönelmişlerdir (Işıklı, 2017:95).

Üniversitelerde uzaktan eğitim görmekte olan öğrencilere uygulanan anket çalışmasında öğrencilerin % 36,53'ü hem çalışıp hem okumak için, % 36,52'si üniversite giriş sınavında aldığı puanın bölümüne yettiği için, % 13,91'i ailesinin ekonomik seviyesinin okul masraflarını karşılayamadığı için ve % 13,04'ü evli ya da çocuklu olduğu için uzaktan eğitim sistemini tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Aynı öğrencilerin % 85, 22'si ise şartların uygun olması durumunda yüz yüze eğitimi tercih edeceklerini, ancak şartlar ne olursa olsun öğrencilerin % 14,78'i uzaktan eğitim yöntemiyle öğrenim görmeyi tercih edeceklerini açıklamışlardır (Özyürek vd., 2016:597).

Ballı ve Herdem'in (2022:300) araştırmalarında salgın sürecinde uzaktan eğitim yaşantılarının öğrencilere olumlu katkıları kategorisi altında; aile hayatı, ekonomiklik, akademik, kişisel gelişim, sağlık ve katkı temaları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan 357 öğrenciden 129'u uzaktan eğitimin yaşantılarına olumlu katkısının olmadığını ifade etmişlerdir. Öğrenciler; araştırma vb. yollarla kendini geliştirme (f=33), kayıtlar sayesinde dersi tekrar fırsatı (f=23), evde olmak (f=19), aile hayatı ortamının ders çalışmayı kolaylaştırması (f=19), akademik şartların iyileştirilmesi/kolaylaştırılması (f=19) ve sağlık bakımından kendini koruma (f=16) kodlarında görüşlerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin "5i" uzaktan eğitim derslerine karşı tutumlarının incelendiği çalışmada, öğrencilerin % 46'sı "Ders içerikleri doyurucudur." maddesine olumsuz, % 24'ü olumlu görüş bildirirken, % 30'u kararsız kalmıştır. "Ders materyalleri anlaşılabilir." maddesine %44'ü olumsuz, % 28'i olumlu görüş bildirirken, % 28'i kararsız kalmışlardır. "Ders başarıyı ölçme ve değerlendirme." maddesine % 42'si olumsuz, % 38'i olumlu görüş bildirmiş olup %20'si kararsız kalmıştır (Işıklı, 2017:97).

Demir'in (2020:2452) meslek yüksekokulu öğrencilerinin uzaktan eğitim ile yürütölen matematik derslerine yönelik tutumlarını incelediği çalışmasında, öğrencilerin matematik derslerinin uzaktan eğitim yöntemi ile yürütölmesine yönelik olumsuz tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Bilgisini uzaktan eğitim sistemi üzerinden yeterince ifade edemeyen (süre azlığı ve hızlı klavye kullanamama gibi nedenlerle) öğrencilerin öğretim elemanlarının dikkatinden kaçması sonucu değerlendirmenin sağlıklı olmaması öğrenci açısından bir dezavantajdır (Akbal ve Akbal, 2020:538).

Öğrencilerin ders takipleri incelendiğinde, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha düzenli ders izledikleri görölmüştür. Ders takibinin yüksekliği ile uzaktan eğitim algısı arasındaki anlamlı ilişki nedeniyle, öğrencilerin uzaktan eğitim ile aldıkları derslerden daha başarılı oldukları yorumu yapılabilir. Ayrıca kurumların sistemsel alt yapılarının güçlü olması da ders takibi oranını yükseltmekte ve uzaktan eğitim sisteminden memnuniyeti arttırmaktadır (Terzi vd., 2020:286). Uzaktan eğitim yöntemiyle öğrenci, istediği zamanda ve istediği mekânda derse katılabilmektedir (Akbal ve Akbal, 2020:535).

Uzaktan eğitimde öğrenci konu hakkında daha fazla bilgi edinebilir, rahat ortamda dersi izleyeceğinden öğrencinin stresi azalıp memnuniyeti artabilir ve konforu olmayan sınıflarda bulunma zorunluğunun ortadan kalkması gibi avantajlara sahip olur. Öte yandan uzaktan eğitim sürecinde teknoloji kullanımında zorluk çekilebileceği, uzaktan eğitim sisteminin oluşturulması ve yürütölmesi için ileri derecede planlama gerekmesi, her dersin uzaktan eğitime uygun olmaması, sözlü iletişimin gelişimine engel olması ve sosyal izolasyona sebep olması gibi dezavantajlar da bulunmaktadır (Yeşil, 2017:759). Uzaktan eğitim programlarına kayıtlı öğrenciler ölçme ve değerlendirmenin eksik olduğu düşüncesini taşımaktadırlar. Uzaktan eğitim sistemine uygun değerlendirmelerin yapılması gerektiğini düşünmekte ve yüz yüze değerlendirmeye olumsuz bakmaktadırlar (Özer, 2011:75).

Yükseköğretimde uzaktan eğitimin yararları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Arat ve Bakan, 2011:368-369);

- a. Gelişmiş ve gelişmekte olan ölkeler için bireylerin yaşam boyu öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmasına olanak sunmaktadır.
- b. Yaşam boyu öğrenme yaklaşımı ile bireylerin belirledikleri alanlarda kendi kendilerine bireysel ve bağımsız öğrenmelerine fırsat tanımaktadır.
- c. Öğrenme ve öğretim sürecinde yöntem, ortam ve yaş açısından çeşitlilik ve esneklik sunmaktadır.
- d. Verimlilik açısından bakıldığında maliyeti düşük bir eğitim uygulamasıdır.
- e. İş hayatında olan bireylere işlerini terk etmeden, buldukları ortamdan ayrılmadan, gelirlerini kaybetmeksizin eğitim almalarına olanak tanımaktadır.

f. Öğretmen, yönetici ve öğrencilerin mesaj yoluyla birbirleriyle kolayca iletişimde bulunmalarına ortam hazırlamaktadır.

g. Özel eğitim almak isteyen özel eğitime muhtaç bireyler için çok uygun bir eğitim modelidir (Uşun, 2006:19).

h. Dünyanın nitelikli üniversitelerinden eğitim almak isteyen öğrencilere fırsat tanımaktadır.

Ülkemizdeki Covid-19 salgın sürecinde öğrenciler, gerçekleştirilen uzaktan eğitimin verimsiz olduğunu, öğrencilerde tembelleşmeye neden olduğunu ve sosyal ilişkileri zayıflattığını düşünmektedirler. Azınlıkta kalan küçük bir grup öğrenci ise salgın sonrasında teorik dersleri çevrimiçi, uygulamalı dersleri ise yüz yüze almalarının daha uygun olacağını ifade etmişlerdir (Yağan, 2021:157,165). Yapılan diğer bir çalışmada öğrencilerin %85,6'sı uzaktan eğitim sürecinde eğitim harcamalarının azaldığını, %81'i eğitsel dokümanlara ve materyallere istenildiği zaman ulaşabildiklerini, %70,5'i de salgından kendilerini koruyabildiklerini belirtmişlerdir. Öte yandan dezavantaj olarak öğrencilerin %89'u öğrendiklerinin uygulamasını yapamadıklarını, %88,6'sı atölye ve laboratuvar ortamında bulunamadıkları için psikomotor beceriler edinemediklerini, % 88,5'i uzun süre telefon ve bilgisayarın ışınlarına maruz kaldıkları için baş ağrısı ve hareketsizlik yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu çalışmada öğrencilerin yaklaşık %80'inin salgın sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim uygulamalarını verimsiz buldukları, %50'sinin uzaktan eğitim modelinden memnun kalmadıkları bulunmuştur (Evcili vd., 2021:84,85).

2.2.Uzaktan Eğitimin Öğrenciler Açısından Zorlukları

Uzaktan eğitimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için gerekli altyapı unsurları; internet teknolojisi, kullanılan bilgisayar, akıllı telefon ve tablet gibi bilişim teknolojilerinin yeterliliği, dersin takip edildiği ortamın fiziksel koşullarının uygunluğudur. İnternetteki kesiklikler/kopukluklar, kullanılan bilgisayarların yazılımsal ve donanımsal olarak yetersizliği, dersleri izleme ortamının kalabalık ve gürültülü olması vb. faktörler öğrenci başarısını olumsuz olarak etkileyen unsurlardır. Öğrencilerin takip ettikleri canlı dersler ile ilgili belirttikleri en önemli sorunlardan bazıları; teknik sorunlar nedeniyle canlı derse katılamamak, internet bağlantısının kopması, ses ve görüntünün sağlıklı iletilmemesi, şeklindedir. Bir işte çalışan, ikinci defa bir üniversite okumak isteyen, engelli olan, sosyolojik açıdan dezavantajlı olarak değerlendirilen gruplara dahil olan herkesin, hükümlülerin, sosyal fobisi olanların, etnik köken farklılığından dolayı toplumdaki kendini soyutlayanların, evden dışarıya çıkamayan kişilerin uzaktan eğitimi avantaj olarak görünürken, eğitimin yüz yüze olmamasından dolayı derse ilgilerinin yetersizliği başarısızlığa neden olmaktadır (Ak vd., 2018:79).

Akbal ve Akbal (2020:537), yaptıkları çalışmada uzaktan eğitimde öğrenci açısından yaşanan sorunlar olarak; salgın sürecinde okulların tatil edilmesinin duyurulması ile birlikte öğrencilerin ders kitabı, yardımcı kaynak, ders notu gibi malzemeleri öğrenim gördükleri ilde bırakarak evlerine dönmeleri nedeniyle etkili öğrenmenin gerçekleşmemesi, okullarda görevli idari personelin de evden çalışması nedeniyle idari personele ve öğrenci işleri personeline ulaşım zorlukları belirlenmiştir.

Ballı ve Herdem (2022:298) tarafından "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Covid-19 Pandemisi Sürecinde Eğitim-Öğretim Yaşantıları" konulu 400 öğrencinin görüşlerinin alındığı bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, salgın sürecinde uzaktan eğitim yaşantılarının katılımcılara; akademik, çevresel, sağlık, teknik ve ekonomik temalarda olumsuz etkileri olduğu, 23 öğrencinin ise olumsuz etkilenmediği belirlenmiştir. Akademik tema altında frekansı en yüksek olan akademik başarısızlık (f=125), uygulama yapamamanın verdiği yetersizlik hissi (f=58), güdülenme (f=28) ve devamsızlık (f=19) kodları bulunmaktadır. Çevresel tema altında; sosyalliğin azalması (f=21), üniversite ortamından ve arkadaşlardan ayrı kalmak (f=12) ve aile ile bir arada olmanın olumsuz etkileri (f=9) kodları belirlenmiştir. Sağlık teması altında; psikolojik sorunlar (f=38) ve bedensel sorunlar (f=14) kodları ortaya çıkmıştır. Teknik tema altında; sistemden kaynaklı öğrenci mağduriyetleri (f=22) ve internete girememe (f=13) kodları bulunmaktadır.

2.3.Uzaktan Eğitimin Öğretim Elemanları Yönünden Avantaj ve Dezavantajları

Karataş ve diğerlerinin (2017:193-201) “Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime Bakışları: Malatya Meslek Yüksekokulu Örneği” başlıklı çalışmalarında öğretim elemanları % 66 oranında uzaktan eğitimin ders anlatımında yer esnekliği sağladığını, % 26 oranında verilen öğretimin kalıcı olduğunu, % 20 oranında öğrenci uygulamaları açısından öğrenciyi daha aktif hale getirdiğini, % 67 oranında derslerin içeriğini öğrenmek için yeterli bulduklarını, % 33 oranında verilen derslerden tatmin olduklarını, % 86 oranında iyi bir öğrenme fırsatı sunduğunu belirtmişlerdir. Yine öğretim elemanlarının % 67’sinin sistemlerle ilgili problemler yaşadığı, % 47 oranında sisteme ilişkin problem yaşadıklarında teknik destek alabildikleri, % 47 oranında gerektiğinde öğrenciler ile etkileşime geçebildikleri, % 20 oranında uzaktan eğitimin örgün eğitim kadar etkili olduğunu belirttikleri, % 60 oranında uzaktan eğitimin kendilerine daha uygun olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanlarının % 26’sı öğrencilerin başarı süreçlerinin daha kolay takip edilebildiğini, % 33’ü zaman ve mekân kısıtlaması olmamasının eğitim sürekliliğini sağladığını, % 14’ü uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim ve öğretime göre daha zevkli olduğunu düşündüklerini, % 27’si uzaktan eğitimde öğrencilere yeteri kadar danışmanlık yapıldığını, % 14’ü uzaktan eğitimde belirli zamanlarda yüz yüze eğitim verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Eğitimin bir öğretim etkinliğini başarılı olarak uygulayabilmeleri için o etkinliğin etkili olacağına dair inançları ve etkinliği uygulamaya yönelik isteklerinin bulunması gerekmektedir. Ayrıca etkinliğin gerektirdiği bilgi ve beceriler de hazır bulunmuşluğu oluşturmaktadır. Öğretim elemanlarının uzaktan eğitimi gerçekleştirirken gerekli olan bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili bilgi ve becerileri yeterli düzeyde değilse bile uzaktan eğitime olumlu bakıp, istekli davranmaları başarıyı getirecektir. Uzaktan eğitime eğilimli öğretim elemanları bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesine paralel olarak sisteme uyum sağlayabilecekler ve öğrencilere sağladıkları çoklu ortam yapıları ile öğrenme yöntemlerini eğlenceli bir şekilde uygulayabileceklerdir (Koloğlu vd., 2016:62, 65-66).

Uzaktan eğitim sisteminde ölçme ve değerlendirme konusunda öğretim elemanlarının endişelerinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu da uzaktan eğitimde öğretim elemanlarında, çevrimiçi gerçekleştirilen sınavların güvenli olmadığı konusunda ciddi tereddütlerin oluştuğunu göstermektedir. Eğer ara sınavlar çevrimiçi yapılırsa dönem sonu ve bütünleme sınavları yüz yüze yapıldığında ölçme ve değerlendirmenin daha rasyonel olacağı varsayılmaktadır (Kınalıoğlu ve Güven, 2011:641). Gerçekleştirilen bir çalışmada, eğitimcilerin % 82,3’ünün e-öğrenmeyi öğretme ve öğrenmede kullanma konusunda istekli ve kendilerinden emin oldukları belirtilmiştir (Alanazi ve Alshaalan, 2022:308).

Yapılan bir çalışmada, muhasebe dersleri için uzaktan eğitim ve örgün eğitimin birlikte olması durumunda dersin tekrar edilmesiyle zaman ve mekân faydası sağlanabildiği belirlenmiştir. Uzaktan eğitim modeli, internete erişilebildiği durumlarda zaman ve mekândan bağımsız, esneklik ve rahatlık avantajları sağlamaktadır. Ayrıca gerçekleştirilen öğretim etkinliklerinin kayıt altına alınması nedeniyle öğretim elemanın disiplinli çalışmasını ve denetlenebilirliğini sağlamaktadır (Kurnaz, 2020:280).

2.4.Uzaktan Eğitimin Öğretim Elemanları Açısından Zorlukları

Eğiticiler, uzaktan eğitimde teknik yönden karşılaştıkları engeller ve psikolojik faktörler olarak; “boşluğa konuşmak” (%64,7), “öğrencilerle yüz yüze iletişimin olmaması” (%81) gibi olumsuzlukları dile getirmişlerdir. Eğitimcilerin uzaktan eğitim sürecinde belirttikleri zorluklar arasında uyku düzenlerinde önemli bozulmalar, enerji kaybı ve kadın eğitimcilerin erkek eğitimcilere göre odaklanmakta zorluk çektikleri belirlenmiştir (Casacchia vd., 2021:1). Bir başka çalışmada öğretim elemanları, derslerinin gerektirdiği eğitim materyallerini hazırlama, uzaktan eğitimi sürdürecekleri program ve gerekli teknolojiyi kullanma, derslerini dijital ortamda sağlıklı yürütmeleri konusunda zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Öztürk, 2020:83).

Uzaktan eğitim sisteminde ders vermekte olan birçok öğretim elemanının, uzaktan eğitim altyapısını iyi tanımamaları veya iletişim teknolojilerini kullanma düzeylerinin yeterli olmaması nedeniyle bu sistemi istenilen ölçüde kullanamadıkları görülmüştür. Uzaktan eğitim sisteminde ders yürütecek olan öğretim elemanlarına uzaktan eğitimin felsefesi, bilgi ve iletişim teknolojileri, Learning Management System (LMS) gibi yazılımlar ve uzaktan eğitim derslerini yürütecekleri sanal sınıf ortamları ile ilgili hazır bulunuşluk eğitimlerinin verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Uzaktan eğitim veren öğretim elemanları ile yapılan görüşmeler sonucunda bazı öğretim elemanlarının uygulanması gerekli olan birçok ölçme ve değerlendirme aracını kullanmadıkları belirlenmiştir (Kınalıoğlu ve Güven, 2011:643).

Thach ve Murphy (1995:57), ABD ve Kanada’da uzaktan eğitim sistemiyle eğitim veren akademisyenlerin yetkinliklerini ortaya koymak amacıyla yaptıkları çalışmada uzaktan eğitim için akademisyenlerde olması gereken 10 yetkinliği belirlemişlerdir. Bunlar; “(1) Kişilerarası İletişim, (2) Planlama Becerileri, (3) İş birliği/Takım Çalışması Becerileri, (4) İngilizce Yeterlilik, (5) Yazma Becerileri, (6) Organizasyonel Beceriler, (7) Geribildirim Becerileri, (8) Uzaktan Eğitim Alanı Bilgisi, (9) Temel Teknoloji Bilgisi ve (10) Teknoloji Erişim Bilgisi”dir. Uzaktan eğitim sisteminde görev alan birçok eğitimcinin dijital ve çevrimiçi öğretim içeriği gerçekleştirme gibi çevrimiçi eğitim ve öğretim biçimleriyle ilgili ya çok az deneyimli olduğu ya da hiç deneyimli olmadığı görülmüştür (Hüttel ve Gnaur, 2020:243).

2.5.Uzaktan Eğitimde Altyapı Sorunları

Açık ve uzaktan öğrenme sisteminde yönetimin verdiği kararlar doğrultusunda altyapıdan kaynaklanan sorunlar gibi teknik ve mali kaynaklı sorunların da olduğu görülmektedir. Kıt olan kaynaklar, yüksek bir maliyet meydana getirecek altyapının hangi bileşenlerden oluşacağını belirlemede büyük ölçüde etkili olmaktadır. İnternete bağlı olarak sunulan açık ve uzaktan öğrenme servisleri, sürekliliği sağlayabilmek için kesintisiz ve hızlı bir internet altyapısına sahip olmayı gerektirmektedir. Bir kısım kurumların bu servisler için ayrı bir yapılanma veya ayarlamaya gitmediği, kampüs içindeki mevcut internet bağlantısı ile bu servisleri sunmaya çalıştığı görülmektedir. Bu tür uygulamalar üniversitelerde kampüs ağının yoğun olduğu zamanlarda açık ve uzaktan öğrenme servislerine erişimi hissedilir ölçüde yavaşlatmakta ve hatta erişilemez bir duruma taşımaktadır (Süral, 2015:83).

Uzaktan eğitimde sanal sınıf uygulamalarının öğrencilerin katılımlarının yoğun olduğu durumlarda yetersiz kalması sıkça görülen zorluklardandır. Bu sorunu giderebilmek için öncelikle kullanılan sanal sınıf ortamları veya kullanılan teknik altyapı iyileştirilmelidir. Bununla beraber pedagojik bağlamda yaklaşırsa, geleneksel sınıf ortamında bile öğretim elemanları tarafından sınıf yönetiminin ne derece zor olduğu göz önüne alındığında öğretici-öğrenci etkileşiminin gerekli olduğu sanal sınıf ortamlarında canlı olarak yapılan derslerde öğrenci katılımının üst sınırının mümkün olabilecek en az sayıda tutulması sağlanmalıdır (Kınalıoğlu ve Güven, 2011:643).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Uzaktan eğitim sistemiyle verilen eğitimde hedeflenen başarıların meydana gelebilmesi için şahısların tutum ve davranışlarının da olumlu olması gerekmektedir. Böylece eğitim alan kişilerin uzaktan eğitimde üst düzey doyuma ulaşması mümkün olabilir. Öğrencilere uygun içerik geliştirilmeli, kullanıcıların canlı derslere katılımı teşvik edilmeli, varsa motivasyon eksiklikleri giderilmeli, verilecek konuların seçiminde dikkatli olunmalı, öğrencilerin eksiklikleri ölçülerek ihtiyaç duyulan konular hakkında eğitim yoğunlaştırılmalıdır. Uzaktan eğitimde karşılaşılan en önemli problemler, teknik altyapının yetersizliğinden kaynaklanan problemlerdir. Bu sorunu giderebilmek için ülke genelinde internete hızlı ve sorunsuz bağlanabilmek için geniş bir ağ kapasitesine ihtiyaç duyulmaktadır. Ülke çapında hızlı ve sorunsuz internet sunulamıyor ise mevcut altyapı göz önünde bulundurularak buna uygun ders içeriği ve uygulamalar hazırlanmalıdır. Yüz yüze eğitimin en önemli özellikleri; sürekli iletişim, anında geri bildirim, ders sırasında hatalı ve yanlış öğrenmeyi düzeltebilme fırsatı sunmasıdır.

Uzaktan eğitim sisteminde karşılıklı etkileşimin olmadığı zamanlarda, sohbet ortamı, e-mail, forum gibi eş zamanlı veya eş zamansız teknoloji ve uygulamalarla desteklenmesinin öğretici ve öğrenci arasında daha sağlıklı bir iletişim kurulmasını sağladığı görülmektedir. (Günter vd., 2912:61).

Uzaktan eğitim sisteminde öğretim elemanlarının aynı anda tüm öğrencilere duyuru yaparak ödev verebilmesi ve ödevlerin sistemden geri dönüşünün mümkün olmasının eğitimciye kolaylık sağladığı belirlenmiştir (Büyükgöze vd., 2017:11). Yüz yüze eğitimde ödevin verildiği derste bulunmayan öğrencinin ödev duyurusundan haberdar olamaması, ödevlerin farklı zamanlarda teslim edilmesi öğretim elemanlarına zorluklar oluşturmaktadır. Oysa uzaktan eğitimde ödev duyuruları son teslim tarihine kadar sistemde askıda kalacağından, öğrencilere ödev duyurusundan haberdar olma açısından avantaj sağlarken, belirlenen tarihte ödevin sistem üzerinden teslim edilme zorunluluğunun da öğrenciyi disipline etme açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Ödevlerin zamanında sistem üzerinden teslim edilmesinin, ödev değerlendirmesinde, öğretim elemanına kolaylık sağlayacağı beklenmektedir.

Uzaktan eğitim ile ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında, bazı derslerin uzaktan eğitimle yapılmasına yönelik akademisyenlerin bakışlarının olumsuz olduğu varsayılabilir. Bu durumda, hem geleneksel eğitim yöntemlerinin hem de uzaktan eğitim yöntemlerinin birlikte uygulandığı harmanlanmış (hibrit) eğitim yöntemlerinin tercih edilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir. Çünkü günümüzde artık bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmadan eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütülmesinin çok zor olacağı açıkça görülmektedir. Ayrıca hitap edilen öğrencilerin dijital dünyaya eski nesillere göre daha hızlı uyum sağlamaları nedeniyle, eğitim süreçlerinde kendilerine uygun teknolojik araç ve gereçlerin kullanılması, öğrencilerin derslerine karşı olan ilgilerini ve motivasyonlarını arttırmaktadır (Kurnaz ve Serçemeli, 2020:285).

Uzaktan eğitim sisteminde eğitim, coğrafi konum ve bölgesel engellerden bağımsız olarak öğrencilerin topluca bir mekânda bulunma zorunluluğu olmadan sürdürülebilmektedir. Bu da, hem çalışıp hem de öğrenim görmek isteyen kişiler için fırsat eşitliği ve avantaj oluşturmaktadır. Bu eğitim sistemi, bulunulan her ortamda bilgiye hızlı ve kolay ulaşılabilmek imkanı sağlar (Ak vd., 2018:79).

Bazı araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik olumsuz tutum içinde buldukları (Göldağ, 2021:1224; Ural, 2007), bazı araştırmalarda ise uzaktan eğitime karşı olumlu tutum sergiledikleri (Bağcı, 2009; Işık vd., 2020; Sevindik, 2011; Mahmoud, 2016; (Hakkari, 2018:1146) görülmüştür. Bu sonuçlara göre öğrencilerin genel olarak uzaktan eğitime yönelik tutumlarının olumlu olduğu yorumu yapılabilir. Bu olumlu tutumun, yüz yüze eğitimde göz önünde bulundurulması gereken ulaşım, konaklama, barınma ve beslenme gibi ek masrafların yapılmamasından kaynaklandığı (Ak vd., 2018:79) düşünülmektedir.

Günümüzde ön lisans düzeyinde uzaktan eğitim ve açık öğretim yöntemiyle öğrenim gören öğrencilerin ön lisans düzeyinde öğrenim gören tüm öğrencilere oranının % 60,2'ye ulaştığı belirlenmiştir (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2023). Önümüzdeki yıllarda bu oranın daha da artabileceği düşünüldüğünde, uzaktan eğitimin dikkatle ele alınıp irdelenmesi ve olumsuz yönlerinin giderilmesi konusundaki tedbirlerin alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin uzaktan eğitimde canlı derslere katılım oranının % 10 civarında olduğu (Ak vd., 2018:79) tespit edilmiştir. Ders sunularının ve materyallerinin öğrenci odaklı olarak hazırlanması ve sunulması ile öğrencilerin canlı derslere katılımlarının artırılabilmesi yorumu yapılabilir.

Günümüzde uzaktan eğitimin avantajları; zamandan tasarruf sağlama, düşük maliyetli olma, farklı yaş gruplarından öğrencilere ve yetişkinlere hizmet verme, fırsat eşitliği sunma, bilgiye kolay ve hızlı erişim sağlama, şeklinde sıralanabilir (Balaban, 2012). Yüz yüze eğitime katılacak bir öğrenci öğrenim göreceği birime ulaşma sırasında hem zaman harcayacak hem de bu ulaşım için masraf yapacaktır. Oysa uzaktan eğitimde zamandan ve maliyetten tasarrufta bulunmuş olacaktır. Çeşitli nedenlerle zamanında yüz yüze eğitim alamamış yetişkinlerin de uzaktan eğitim ile öğrenim görme fırsatını bulmaları söz

konusu olacağından yetişkinlere hizmet ve fırsat eşitliği sunma bakımından uzaktan eğitimin yararlı olacağı düşünülebilir.

Yapılan bir araştırmada, öğrencilerin % 37,5'i uzaktan eğitime olumsuz bakarken % 62,5'inin olumlu baktığı sonucuna ulaşılmıştır. Olumlu bakan öğrencilerin de not ve doküman erişiminin kolaylığı, dersleri tekrar izleme fırsatının olması, okula gitmeden dersi izleme olanağı, istenilen yer ve zamanda derslere erişim imkânı, sanal sınıfa katılımda sorularına cevap alabilmeleri, sanal sınıfa erişim kolaylığı ve rahatlık yönünden uzaktan eğitimi avantajlı buldukları anlaşılmaktadır (Hakkari, 2018:1146). Öğrencilerin yaklaşık 2/3'ünün uzaktan eğitime olumlu bakması gelecekte de uzaktan eğitime talep olacağı şeklinde yorumlanabilir.

Ayrıca, konforsuz sınıflarda yüz yüze eğitim alma zorunluluğunun ortadan kalkması, konu hakkında daha fazla bilgi edinebilme ve rahat ortamda ders izleme fırsatı sunması nedeniyle öğrencinin memnuniyetinin artması uzaktan eğitimde avantaj sağlamaktadır. Diğer yandan uzaktan eğitimin; teknoloji kullanımında zorluk çekilebilmesi, uzaktan eğitim sisteminin kurulması ve yürütülebilmesi için ileri derecede planlama ve kaynak bulma zorluğunun bulunması, her dersin uzaktan eğitimle yürütülememesi, sözlü iletişimin gelişimini engellemesi ve öğrenciyi sosyallikten uzaklaştırması gibi dezavantajlarının olduğu belirlenmiştir (Yeşil, 2017:759). Her sistemin avantaj ve dezavantajlarının bulunması doğal bir durumdur. Uzaktan eğitimin dezavantajlarının giderilmesi konusunda tedbirlerin alınması ile dezavantajların avantaja dönüştürülebileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin teknik sorunlar nedeniyle canlı derslere katılamamaları, internet bağlantılarında kesiklik ve kopmaların olması, ses ve görüntünün verimli bir şekilde iletilmemesi nedeniyle uzaktan eğitimde öğrencilerin zorluk yaşadıkları belirlenmiştir (Ak vd., 2018:79). Bu zorlukların ülkemizdeki internet altyapısının eksiklikleri nedeniyle ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Öğretim elemanlarının % 66'sı uzaktan eğitimin ders anlatımında yer esnekliği sağladığını, % 26'sı verilen öğretimin kalıcı olduğunu, % 20'si uygulamalar açısından öğrenciyi etkin yaptığını, % 67'si derslerin içeriğini öğrenme için yeterli bulduklarını, % 33'ü verilen derslerden tatmin olduklarını, % 86'sı iyi bir öğretim fırsatını bulduklarını ifade etmişlerdir (Karataş vd., 2017:193-201). Yukarıda verilen bulguların salgın öncesi dönemde uzaktan eğitim yapan bir meslek yüksekokulunda gerçekleştirilmiş olduğu bilindiğine göre, bu okulda görev yapan öğretim elemanlarının uygun ders materyallerini hazırlayarak ve etkili canlı dersler gerçekleştirerek derslerini başarıyla yürüttükleri düşünülmektedir. Uzaktan eğitim modelinin, internete kolay erişilebildiği durumlarda zaman ve mekândan bağımsızlık, esneklik ve rahatlık avantajlarını sağladığı tespit edilmiştir. Bunun yanında gerçekleştirilen öğretim etkinliklerinin kayda alınması nedeniyle öğretim elemanının disiplinli çalışması ve denetlenebilirliğinin sağlanması da avantajlar olarak tespit edilmiştir (Kurnaz, 2020:280). Böylece uzaktan eğitim verecek öğretim elemanı dersini önceden hazırlayacağı zengin ders dokümanlarını kullanarak ve ders planlaması ve zaman yönetimini de gerçekleştirerek dersini yürüteceğinden uzaktan eğitimin verimliliğinin artacağı söylenebilir.

Öğretim elemanlarının; boşluğa konuşmak, öğrencilerle yüz yüze olamamaktan doğan iletişim bozukluğu, öğretim elemanlarının uyku düzenlerindeki bozulmalar, enerji kaybı ve kadın eğitimcilerin erkek eğitimcilere göre ev ortamında odaklanma zorluğu (Casacchia vd., 2021:1), eğitim materyalleri hazırlama, uzaktan eğitim programı ve gerekli teknolojiyi kullanma ve derslerini dijital ortamda sağlıklı yürütme konusunda zorluk yaşadıkları belirlenmiştir (Öztürk, 2020:83). Öğretim elemanlarına, dijital ders materyali hazırlama ve sisteme yükleme vb., konularda uzaktan eğitim sisteminin çalışması hakkında bilgilendirmeler yapılarak uzaktan eğitimin verimliliğinin artırılacağı düşünülmektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde teknik ve mali kaynaklı sorunlar yaşanabilmektedir. İnternet altyapısındaki yetersizlikler nedeniyle kesiklik ve kopuklukların olması, internetin hızlı olmaması, uzaktan eğitimin verimsizliğine yol açmaktadır. Sanal sınıf ortamlarındaki canlı derslere fazla sayıda öğrencinin

katılımının da öğretici-öğrenci iletişimini olumsuz yönde etkileyeceği varsayılmaktadır (Kınalıoğlu ve Güven, 2011:643).

3.1.Meslek Yüksekokulu Yöneticilerine Yönelik Öneriler

- ✓ Örgün öğretimin yanı sıra, eğitim almak isteyen çok sayıda gence fırsat sağlaması nedeniyle, uzaktan eğitim verecek yeni meslek yüksekokulları açılmalıdır (Karataş ve Üstündağ, 2008:71).
- ✓ Uzaktan eğitim sisteminde eğitim gören öğrencilerin öncelikle bilgi ve iletişim teknolojileri konusundaki bilgi ve beceri düzeyleri artırılmalıdır.
- ✓ Günümüzde öğrencilerin uzaktan eğitimin tüm altyapısını oluşturan LMS ve sanal sınıf ortamlarının etkin bir şekilde kullanabilmeleri için gerekli olan bilgi ve beceri düzeyleri geliştirilmelidir.
- ✓ Uzaktan eğitime giriş yapan bir öğrencinin seçtiği alandan bağımsız olarak bilgi ve iletişim teknolojisi okuryazarlığı düzeyini belirlemek amacıyla teste tabi tutulmaları ve bu testteki başarı durumuna göre ilgili kurumlar tarafından öğrencilere çeşitli eğitimler verilmesi gerekmektedir. Yani öğrenciler uzaktan eğitime başlamadan önce kısa bir ön hazırlık sürecinden geçirilmelidir (Kınalıoğlu ve Güven, 2011:643).
- ✓ Uzaktan eğitim sistemlerinde çevrimiçi olarak yapılacak sınavlarda öğrenci bilgisayarlarına eklenecek uygun görüntü tanıma programı ve webcam ile sınav güvenliği kısmen de olsa bir çözüme kavuşturulmalıdır (Kınalıoğlu ve Güven, 2011:641).
- ✓ Uzaktan eğitimde öğretim elemanlarına, gerek sanal sınıfta gerekse ders dışı ortamda öğrencileri etkin kılabilme ve öğretim sürecini öğrenci merkezli eğitim yaklaşımı ile yönetebilmeleri konusunda bilgi ve beceri kazanmaları için üniversite yönetimleri destek olmalıdır.
- ✓ Uzaktan eğitim sürecinde öğretim elemanlarının uzaktan eğitim sistemini kullanımları ile ilgili zorlukları aşmak için meslek yüksekokullarında teknik destek ekibi oluşturulmalıdır.

3.2.Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Öneriler

- ✓ Uzaktan eğitim alan öğrenciler canlı derslere katılarak dersleri etkileşimli olarak izlemelidirler.
- ✓ Çevrimiçi yapılan sınavlarda etik kurallara uygun olarak davranmalıdırlar.
- ✓ Öğretim elemanlarının ders dışı ortamlarda gerçekleştirmek üzere verdikleri ödev, proje vb. etkinlikleri yaparak zamanında teslim etmelidirler.

3.3.Meslek Yüksekokulu Öğretim Elemanlarına Yönelik Öneriler

- ✓ Öğretim elemanları uzaktan eğitimin felsefesi hakkında bilgilendirilmelidir.
- ✓ Öğretim elemanlarına, uzaktan eğitimde kullanabilecekleri ders materyalleri hazırlama konusunda uygulamalı mesleki gelişim etkinlikleri düzenlenmelidir.
- ✓ Uzaktan eğitim sistemi (LMS vb.) ile ilgili program ve gerekli teknolojiyi kullanma konusunda öğretim elemanları bilgilendirilmelidir.
- ✓ Öğretim elemanlarının uzaktan öğretimde derslerini verimli yürütebilmeleri konusunda yaşadıkları zorluklar belirlenip bu zorlukların giderilmesi ile ilgili tedbirler alınmalıdır.
- ✓ Uzaktan eğitime uygun olan ölçme ve değerlendirme araçları konusunda öğretim elemanlarının bilgi ve beceri düzeyleri artırılmalıdır.
- ✓ Uzaktan eğitimde görev alacak öğretim elemanlarında bulunması gereken; kişiler arası iletişim, planlama becerileri, işbirliği/takım çalışması becerileri, İngilizce yeterlilik, yazma becerileri, organizasyonel beceriler, geribildirim becerileri, uzaktan eğitim alan bilgisi, temel teknoloji bilgisi, teknoloji erişim bilgisi (Thach ve Murphy, 1995:57) gibi yetkinliklerinin geliştirilmesi konusunda öğretim elemanlarına destek olunmalıdır.
- ✓ Uzaktan eğitimde öğretim elemanları gerek sanal sınıfta gerekse ders dışı ortamda öğrencileri etkin kılabilme ve öğrenci merkezli eğitim yaklaşımı (Johannesen ve Eide, 2000:8) konusunda kendilerini geliştirmelidirler.

KAYNAKÇA

- Abdelmola, A. O., Makeen, A., Hanafi, H. M., ve Ageeli, E. (2021). E-learning during COVID-19 pandemic, faculty Perceptions, challenges, and recommendations. *MedEdPublish*, 10(112), 112.
- Ak, A., Oral, B. ve Topuz, V. (2018). Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (SEAT Dergisi)*, 2 (1), 71-80.
- Akbal, H., ve Akbal, H. İ. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili yaşanan sorunların öğrenci bakış açısına göre AHP yöntemi ile incelenmesi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(22), 533-546.
- Akça, Ö. (2006). *SAÜ uzaktan eğitim öğrencilerinin iletişim engelleri ile ilgili öğrenci görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Türkiye.
- Al, U., ve Madran, O. (2004). Web tabanlı uzaktan eğitim sistemleri: Sahip olması gereken özellikler ve standartlar. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 259-271.
- Alanazi, A. A., ve Alshaalan, Z. M. (2020). Views of faculty members on the use of e-learning in Saudi medical and health colleges during COVID-19 pandemic. *Journal of Nature and Science of Medicine*, 3(4), 308-317.
- Aldağ, H. Ve Gürpınar K. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Sunu Becerilerini Etkileyen Faktörler. Akademik Bilişim Konferansı, 31.
- Alkan, R. M., Suiçmez, M., Aydınkal, M., & Şahin, M. (2014). Meslek Yüksekokullarındaki Mevcut Durum: Sorunlar Ve Bazı Çözüm Önerileri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 133-140.
- Arat, T., Bakan, Ö. (2011). Uzaktan Eğitim ve Uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 363-374.
- Archbald, D. A. (1991). Authentic assessment: what it means and how it can help schools. *School Psychology* 6(4),11-15.
- Aydın, C., ve Tarhan, Ç. (2018). Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Adaptasyonunun Sayısal Uçurum Kapsamında Araştırılması. *Alphanumeric Journal*, 6(2), 349-364.
- Bağcı, A. (2019, 14-16 Kasım). E-Öğrenmeye Yönelik Tutum Tespiti: Bir Devlet Üniversitesi Konteksti. Uluslararası açık ve uzaktan öğrenme konferansı, Eskişehir, Türkiye.
- Balaban, E. (2012). *Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitim ve bir proje önerisi*. İstanbul: Işık Üniversitesi.
- Bates, A., W. (2015). Teaching in a digital age. Open Educational Resources Collection. 6. University of Missouri, St. Louis. <https://irl.umsl.edu/oer/6>
- Bulun, M., Gülnar, B. ve Güran, M. S. (2004). Eğitimde mobil teknolojiler. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 3(2), 1303-6521
- Büyükgöze, S., Korkmaz, A., Dereli, A., ve Bıkmaz Z. (2017). Duyuru ve Ödev Takip Amaçlı Bir İnternet Sitesinin Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi. 2.Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı. S.11. 28.09.2017-1.10.2017. Muğla. https://www.academia.edu/36094003/2_Uluslararası_Cağdaş_Eğitim_Araştırmaları_Kongresi_2017_Bildiri_%C3%96zet_Kitab%C4%B1_CEAD_pdf (Erişim tarihi: 6.6.2023).
- Bychkova, T. V. (2020, October). Distance education in the comments of students of Russian state university for the humanities (RSUH). In *2020 International Conference on Engineering Management of Communication and Technology (EMCTECH)* (pp. 1-4). IEEE.
- Casacchia, M., Cifone, M. G., Giusti, L., Fabiani, L., Gatto, R., Lancia, L., ... & Roncone, R. (2021). Distance education during COVID 19: an Italian survey on the university teachers’ perspectives and their emotional conditions. *BMC medical education*, 21(1), 1-17.
- Çallı, İ., İşman, A., & Torkul, O. (2002). Sakarya Üniversitesi’nde uzaktan eğitimin dünü bugünü ve geleceği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3), 1-8.
- Demir, B. (2020). “Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim İle Yürütülen Matematik Derslerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi”, *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630-631X) 6(39): 2448-2454.
- Dikmen, S. ve Bahçeci, F. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde küresel çapta uygulanan yükseköğretim kurumlarındaki uzaktan eğitim süreçleri hakkında durum çalışması: Fırat Üniversitesi örneği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7(2), 78-98. <https://doi.org/10.33907/turkjes.721685>
- Erfidan, A. (2019). *Derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilmesiyle ilgili öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri Balıkesir Üniversitesi örneği* (Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).

- Erkoca, M. C. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde öğrenci ilgisi–bir çalışma. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 148-163.
- Eryılmaz Ballı, F., ve Herdem, F. (2022). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Covid-19 Pandemisi Sürecinde Eğitim-Öğretim Yaşantıları: ISUBU Örneği. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 12(2). <https://dergipark.org.tr/en/pub/higheredusci/issue/72432/1037988> (Erişim tarihi:9.6.2023).
- Evcili, F., Güçlü, G., & Akkoyun, S. (2021). Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitim: Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Görüşleri ve Önerileri. *Türk Fen ve Sağlık Derg.*, 2(2), 82-8.
- Gilbert, S.D. (2001), Altınay, F.(2004), “Communication Barriers: A Study of Eastern Mediterranean University Students’ & Teachers’ Perceptions of Online Program and Courses” p.13
- Göldağ, B. (2021). Meslek Yüksekokullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumları. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(2), 1207-1229.
- Gökbulut, B. (2021). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Bakış Açısıyla Uzaktan Eğitim Ve Mobil Öğrenme. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 11(1), 160-177.
- Günter, T., Güneş, E. Ö., & DEMİR, E. O. (2012). Türkiye'deki Meslek Yüksekokullarında Uzaktan Eğitim. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 54-62Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 376-394. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/562769>, (Erişim Tarihi: 6.06.2023).
- Hakkari, F. (2018). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Derslerine Yönelik Görüşleri. Vocational High School Students'views Towards Distance Education Courses Dr. Fidan HAKKARI. *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(23), 1140-1151.
- Hüttel, H., & Gnaur, D. (2020, October). How higher education adapted to online teaching at aalborg university after COVID-19: Experiences and perspectives. In *European Conference on e-Learning* (pp. 243-XV). Academic Conferences International Limited.
- Işık, A.H., Karakış, R. & Güler, İ. (2010). Postgraduate students’ attitudes towards distance learning (The case study of Gazi University). *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 9, 218–222
- Işıklı, E. Buharkent Meslek Yüksekokulu’nda Örgün Öğretim Programındaki Öğrencilerin “5i” Uzaktan Öğretim Derslerine Karşı Tutumları. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 7(2), 94-101.
- Johannesen, T. ve Eide, EM (2000). Teknoloji çağında öğretmenin rolü: Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitimde kullanılmasıyla rol değişecek mi? *Avrupa Açık, Uzaktan ve E-öğrenme Dergisi*, 3 (2).
- Karataş, S., ve Üstündağ, M.T., (2008). Gazi Üniversitesi Uzaktan Eğitim Programı Öğrencilerinin İnternet Temelli Uzaktan Eğitim Doyumları İle Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 62-73.
- Karataş, K. U., Özgüler, A. T., Özgüler, D., ve Özgüler, D. (2017) Öğretim Elemanların Uzaktan Eğitim Bakışları: Malatya Meslek Yüksekokulu Örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi (Jret)*. 6 (4), 193-201.
- Kınalıoğlu, İ. H., ve Güven, Ş. (2011). Uzaktan eğitim sisteminde öğrenci başarısını ölçülmesinde karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri. *XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildiriler*, 637-644.
- Koloğlu, T. F., Kantar, M., & Doğan, M. (2016). Öğretim elemanlarının uzaktan eğitimde hazırbulunmuşluklarının önemi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 52-70.
- Kurnaz, E., ve Serçemeli, M. (2020). Covid-19 Pandemi Döneminde Akademisyenlerin Uzaktan Eğitim Ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açılıarı Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (3), 262-288.
- Li, W., Gillies, R., He, M., Wu, C., Liu, S., Gong, Z., & Sun, H. (2021). Barriers and facilitators to online medical and nursing education during the COVID-19 pandemic: perspectives from international students from low-and middle-income countries and their teaching staff. *Human resources for health*, 19(1), 64.
- Mahmoud, A.A.A (2016). Students' Attitude towards Distance Learning at Al-Quds Open University/ Tulkarem Educational Region. *International Journal of Science and Research* 5(2), 1157-1164.
- Mshvidobadze, T. & Gogoladze, T. (2012). “About Web-Based Distance Learning”, *International Journal of Distributed and Parallel Systems (IJDPS)* Vol.3, No.3, Georgia.
- Mueller, J. (2005). The authentic asesment toolbox: enhancing student learning through online faculty development. *Journal of Learning and Teaching*, 1(1), 1-7.
- Önen, F., Saka, M., Erdem, A., Uzal, G., & Gürdal, A. (2008). Hizmet içi eğitime katılan fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim tekniklerine ilişkin bilgilerindeki değişimin tesbiti: Tekirdağ örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9 (1), 45-57.

- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 376-394.
- Özer, B. (2011). *Uzaktan eğitim programlarının öğrenci ve öğretim üyesi görüşleri açısından değerlendirilmesi* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Öztürk, H. (2021). Meslek Yüksekokulu Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Sürecinde Uyumlarının İncelenmesi: Nitel Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 74-97.
- Özyürek, A., Begde, Z., Yavuz, N. F., & Özkan, İ. (2016). Uzaktan eğitim uygulamasının öğrenci bakış açısına göre değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 595-605.
- Palloff, R. M., and Pratt, K. (2003). Assessing the online learner: Resources and strategies for faculty. John Wiley and Sons. (Vol.7).
- Paulson, F.L., Poulson, P. R., and Mayer, C. A. (1991). What makes portfolio a portfolio. *Educational leadership*, 48(5).
- Rakes, G.C. (2008). Open book testing in online learning environments. *Journal of Interactive Online Learning*, 7(1), 1-9.
- Sevindik, T. (2011). Determining the attitudes of the preservice teachers about distance education applications. *Energy Education Science And Technology Part B-Social And Educational Studies*, 3(4), 527-534.
- Süral, İ. (2015). Açık ve uzaktan öğrenmede teknolojik altyapının kütüphanesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1 (4), 81-95.
- Thach, E. C., & Murphy, K. L. (1995). Competencies for distance education professionals. *Educational technology research and development*, 43(1), 57-79.
- Terzi, D., Akalın, R. B., & Erdal, B. (2020). Covid-19 salgınının sağlık alanındaki öğrencilerin eğitimine etkisi: Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu örneği. *Namık Kemal Tıp Dergisi*. 8(3): 279 – 287.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TUİK], (2022). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT)Kullanım Araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Hanehalk%C4%B1%20bili%C5%9Fim%20teknolojileri%20kullan%C4%B1m%20ara%C5%9F%C4%B1rmas%C4%B1,Birimleri%20S%C4%B1n%C4%B1flamas%C4%B1%20\(%C4%B0BBS\)%201](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Hanehalk%C4%B1%20bili%C5%9Fim%20teknolojileri%20kullan%C4%B1m%20ara%C5%9F%C4%B1rmas%C4%B1,Birimleri%20S%C4%B1n%C4%B1flamas%C4%B1%20(%C4%B0BBS)%201). (Erişim Tarihi: 9.6.2023).
- Ural, O. (2007). Attitudes of graduate students toward distance education technologies and independent learning. *Turkish Online Journal of Distance Education*.8(4), 34-43.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Wikipedia, (2023). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi. Erişim Tarihi: 23.05.2023. Erişim Adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Uzaktan_e%C4%9Fitimin_tarihsel_geli%C5%9Fimi
- Yağan, S. A. (2021). Üniversite öğrencilerinin COVID-19 salgını sürecinde yürütülen uzaktan eğitime yönelik tutum ve görüşleri. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 4(1), 147-174.
- Yenilmez, K., Balbağ, M.Z. & Turgut, M.(2017). Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitime Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 91-107, <https://dx.doi.org/10.17556/erziefd.305902>
- Yeşil, Y. (2017). Türkiye'de mesleki eğitimin gelişimi açısından uzaktan eğitim faaliyetlerinin önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(3), 757-767.
- Yıldız, E. P., Çengel, M., ve Alkan, A. (2021). Pandemi sürecinde uzaktan eğitim ortamlarının kullanımına ilişkin tutum ölçeği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(33), 132-153.
- Yiğit, T., Bingöl, O., Armağan, H., Çolak, R., Aruğaslan, E., Yakut, G., & Çivril, H. (2010). Öğrenci ve öğretim elemanının uzaktan eğitime bakış açısı. *Akademik Bilişim*, 10, 21-27.